

**РАЗОМ ДО
ПЕРЕМОГИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА БІОГРАФІСТИКИ**

**«ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА
В ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРИ
В УМОВАХ ВОЄННОЇ ДОБИ:
НОВІ ВИКЛИКИ І ЗАВДАННЯ»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З ІСТОРІЇ ОСВІТИ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

16 травня 2023 року

Київ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ, ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

**«Педагогічна біографіка
в освітньо-науковому просторі
в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання»**

Збірник матеріалів

*VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
з історії освіти з міжнародною участю*

16 травня 2023 року

Вінниця
«ТВОРИ»
2023

*Рекомендовано до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 5 від 29 травня 2023 р.*

Редакційна колегія:

Березівська Л. Д. (голова редколегії, науковий редактор), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Міхно О. П., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Антонець Н. Б., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Тарнавська С. В., кандидат історичних наук, вчений секретар Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Середа Х. В., науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Рецензенти:

Кірдан О. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Пономаренко Л. О., кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

П 24

Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. уч., 16 трав. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін. ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Міхно О. П., Антонець Н. Б., Тарнавська С. В., Середа Х. В.]. – Вінниця : ТВОРИ, 2023. – 154 с.

ISBN 978-617-552-378-0

Збірник містить тези виступів учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з історії освіти з міжнародною участю «Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання», проведеної у рамках Всеукраїнського фестивалю науки – 2023. Конференція відбулася в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 16 травня 2023 р.

Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст та стилістику публікацій несе автор.

ISBN 978-617-552-378-0

DOI 10.33407/lib.NAES.735849

УДК 37.015:929](477)"364":005.745(082)

© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2023

NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY OF EDUCATION, GENERAL AND PRESCHOOL
PEDAGOGY OF THE NAES OF UKRAINE
V. O. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL LIBRARY OF
UKRAINE

**“Pedagogical biography in the educational and scientific
space in the conditions of wartime:
new challenges and tasks”**

*Collection of materials
VIII All-Ukrainian scientific and practical conference
on the history of education with the international participation*

May 16, 2023

Vinnytsya
“TVORY”
2023

*Recommended for publication
by the Academic Council of V. O. Sukhomlynskyi
State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine
protocol № 5 dated May 29, 2023*

Editorial Board:

Berezivska L. D. (*Head of the Editorial Board, scientific editor*), Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Mikhno O. P., Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Antonets N. B., Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Tarnavska S. V., Candidate of Historical Sciences, Scientific Secretary of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Sereda Kh. V., Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Reviewers:

Kirdan O. L., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of pedagogy and educational management of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University;

Ponomarenko L. O., PhD (Social Communication Studies), Head the Department of Scientific and Document Support, Sociocultural Activity and International Contacts of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Pedagogical biography in the educational and scientific space in the conditions of wartime: new challenges and tasks: coll. of materials of the VIIIth All-Ukrainian. scient. and pract. conf. on the History of education with the international participation, May 16, 2023, Kyiv / National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Department of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy, V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine [and others; editor: Berezivska L. D. (Head of the editorial board), Mikhno O. P., Antonets N. B., Tarnavska S. V., Sereda Kh. V.]. – Vinnytsia: TVORY, 2023. – 154 p.

ISBN 978-617-552-378-0

The collection contains abstracts of speeches of participants of the VIIIth All-Ukrainian scientific and practical conference on the History of education with the international participation "Pedagogical biography in the educational and scientific space in the conditions of wartime: new challenges and tasks", held within the All-Ukrainian Festival of Science - 2023, which took place at V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine on May 16, 2023.

The editorial board is not responsible for the content of publications. The author is responsible for the content and style of the publications.

ISBN 978-617-552-378-0

UDC 37.015:929](477)"364":005.745(082)

DOI 10.33407/lib.NAES.735849

ЗМІСТ

BRIT MARIE HOVLAND

COOPERATION OF EDUCATIONAL HISTORIANS OF NORWAY AND UKRAINE 9

Л. Д. БЕРЕЗІВСЬКА

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ЯК СКЛАДНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ: НОВІ ВИКЛИКИ І ЗАВДАННЯ 11

Г. А. АЛЕКСАНДРОВА

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ ПРОФЕСОРА М. І. СТОРОЖЕНКА (1836–1906) В КОНТЕКСТІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ 15

О. О. ДРАЧ

«ПОГАНИЙ ПОЧАТОК НЕ ЛЕГКО ВИПРАВИТИ»: МІСІЯ М. І. ПИРОГОВА В СЕВАСТОПОЛІ (1854–1855 pp.) ЯК ОСНОВА ЙОГО ГРОМАДСЬКОЇ АВТОРИТЕТНОСТІ..... 18

Г. І. ІВАНЮК

ОСВІТНІЙ РЕСУРС ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ 21

І. І. КОЛЕСНИК

МЕНТАЛЬНА МАПА ОСОБИСТОСТІ ЯК СТРУКТУРА БІОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ 23

Н. М. КОЛЯДА

РОЗКРИТТЯ ЖИТТЄТВОРЧОГО ШЛЯХУ ПЕРСОНАЛІЙ У ДОВІДКОВИХ ВИДАННЯХ ЯК ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ 26

О. О. КРАВЧЕНКО

«МЕТОД УСНОЇ ІСТОРІЇ» В БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 29

О. П. МІХНО

ЗАРУБІЖНІ БІОГРАФІЧНІ СЛОВНИКИ ПЕДАГОГІВ ЯК ПРЕДМЕТ ДЖЕРЕЛОЗНАВЧОЇ ЕВРИСТИКИ 31

О. Б. ПЕТРЕНКО

СПЕЦИФІКА ВИСВІТЛЕННЯ БІОГРАФІЙ УКРАЇНСЬКИХ І ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ..... 34

В. І. ПОПИК

«БІОГРАФІКА» ЧИ «БІОГРАФІСТИКА»: ЩО СТОЇТЬ ЗА ДИСКУСІЄЮ НАВКОЛО ТЕРМІНОЛОГІЇ? 37

О. К. ПРОНІКОВ

ІДЕЇ КОСТЯНТИНА УШИНСЬКОГО В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ 40

Г. П. ПУСТОВІТ

БІОГРАФІЧНІ ПОРТРЕТИ ПЕДАГОГІВ В «ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»..... 43

І. І. РОЗМАН

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ..... 45

І. В. СТРАЖНИКОВА

ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЙ ГАЛИЦЬКИХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 46

О. В. СУХОМЛИНСЬКА

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІСТИКА В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ (АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ) ... 49

Н. О. ТЕРЕНТЬЄВА

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ..... 52

Т. В. ЯНЧЕНКО	
СУЧАСНІ ІМПЕРАТИВИ У ВИВЧЕННІ БІОГРАФІЙ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТЯН.....	55
І. В. АЛБУЛ	
ПОСТАТЬ ВОЛОДИМИРА НАУМЕНКА (1852–1919) У КОНТЕКСТІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ	58
Н. Б. АНТОНЕЦЬ	
СМИСЛОВІ АКЦЕНТИ У БІОГРАФІЧНИХ СТАТТЯХ ДОВІДКОВИХ ВИДАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	
Л. М. БАЛІКА	
ПРО БІОГРАФІЧНИЙ МЕТОД В МЕЖАХ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ	61
С. Б. БРИЧОК	
ПЕРСОНАЛІСТИЧНО-БІОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТЯН.....	64
О. А. ВЕНГЛОВСЬКА	
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ – ДОСЛІДНИЦЬКИЙ МАЙДАНЧИК ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ ІСТОРИКО-ОСВІТНІХ ФЕНОМЕНІВ	67
О. А. ГУДОВСЕК	
ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (ПРИВАТНА МАЛЮВАЛЬНА ШКОЛА М. РАСВСЬКОЇ-ІВАНОВОЇ)	70
А. Г. ГУРАЛЮК	
ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС «ВЧЕНІ НАПН УКРАЇНИ» ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	72
А. П. ДУРДАС	
ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДОМОЇ ПЕДАГОГІНИ МАРІЇ МОНТЕССОРІ (1870–1952) У ДЖЕРЕЛАХ ІТАЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	74
Н. І. ЛЮБОВЕЦЬ	
МЕМУАРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІДЕОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ : ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ...	76
Н. П. МАРЧЕНКО	
ОСОБОВІ ФОНДИ ДИТЯЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ–МУЗЕЮ ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ	79
О. О. МАТРОС	
ПОСТАТЬ ІВАНА ВАСИЛЬОВИЧА ЛУЧИЦЬКОГО В СУЧАСНОМУ БІОГРАФІЧНОМУ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ	82
В. В. ОЛІЙНИК	
УКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГИ ПРО РОЗБУДОВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ (1917–1921) КРИЗЬ ПРИЗМУ СЬОГОДЕННЯ.....	83
В. В. ПАТИК	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ В. С. ГНИЛОСИРОВА (1836–1900).....	86
І. В. ПОЛІЩУК	
БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРСОНАЛІЇ Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК).....	87
Л. О. ПОНОМАРЕНКО	
КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ ЯК ДЖЕРЕЛО БІОГРАФІЧНИХ ВІДОМОСТЕЙ	90

С. В. ТАРНАВСЬКА

СТОРИНКА «ДУХНОВИЧ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ» ЯК СКЛАДНИК ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛОГРАФІЧНОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»..... 93

О. І. ШАЛАК

«ЗІ СПОМИНІВ СЕМІНАРИСТКИ» ЄВГЕНІЇ БОХЕНСЬКОЇ: АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ..... 96

С. М. ШЕВЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНІ ІДЕЇ В. ЛИПИНСЬКОГО 99

Б. Г. ЧИЖЕВСЬКИЙ

НАУКОВА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ – НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОСОФІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (постановка проблеми)..... 102

Н. О. ЯКОБЧУК

ОСОБИСТІТЬ ТА ТВОРЧА СПАДЩИНА МАРІЇ МОНТЕССОРІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ (ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)..... 104

В. С. ЯЦЕНКО

ЯК ВИКОРИСТОВУВАТИ НАУКОВУ СПАДЩИНУ ВЧЕНИХ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНІХ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ..... 108

О. А. БОЙКО

«ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ІДЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ОСВІТЯН ЩОДО ЗНАЧЕННЯ РІДНОМОВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ 111

В. В. БОНДАРЕНКО

ЮВІЛЕЙНІ СТАТТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПЕРІОДИЦІ ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ..... 113

Є. Ф. ДЕМИДА

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВЧЕНОГО-ПЕДАГОГА І. Ф. ТЕСЛЕНКА В ЕЛЕКТРОННОМУ БІОГРАФІЧНОМУ РЕСУРСІ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО..... 114

Г. М. ГОЛЯ

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЙ ВИКЛАДАЧІВ ЛУЦЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА 118

Т. О. ЗОЛОТАРЕНКО

ОНЛАЙН-ПРОЄКТ «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ: ПАМ'ЯТАЄМО, ШАНУЄМО!»: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 121

А. О. КУЗЬМИЧ

БІОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ Н. Ф. МАРИНОВИЧ – ЗАСНОВНИЦІ І ДИРЕКТОРА ПЕРШОГО У М. РІВНОМУ ТА ОДНОГО З ПЕРШИХ В УКРАЇНІ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 127

С. Р. ЛЕЛЮХ

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИСВІТЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ СВЯЩЕННИКІВ ВОЛИНИ (XIX – ПОЧ. XX СТ.)..... 129

М. Т. ЛЕПЕХ

ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ ІВАНА БАРТОШЕВСЬКОГО 131

А. О. МІЩЕНКО

МЕТОД МАРІЇ МОНТЕССОРІ: ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ УКРАЇНИ..... 133

Т. С. ПАВЛЕНКО, Т. М. ДЕРЕВ'ЯНКО

СТОРІНКА «МАРІЯ ГРІНЧЕНКО» У ЕЛЕКТРОННОМУ РЕСУРСІ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» 136

І. Ф. ПЕТРЕНКО

ПЕРСОНАЛІЯ ОДЕСЬКОГО ПЕДАГОГА САМУЕЛЯ АКБРОЙТА (1857–1930) З ПОЗИЦІЙ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 138

Х. В. СЕРЕДА

ПОСТАТЬ М. І. ДЕМКОВА (1859–1939) НА СТОРІНКАХ ДРУКОВАНИХ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ 1410

Л. В. СУХОМЛИНСЬКА

ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО У БІОБІБЛІОГРАФІЧНОМУ ПОКАЖЧИКУ «В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ: ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ»..... 143

Н. В. ЧАЛА

ВІДОБРАЖЕННЯ ЕПІСТОЛЯРНОЇ СПАДЩИНИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО У БІОБІБЛІОГРАФІЧНОМУ ПОКАЖЧИКУ 1987 р. 145

М. І. ШУЛЬГАЧ

НАУКОВА БІОГРАФІЯ ПРОФЕСОРА РДГУ КАРПЕНЧУК СВІТЛАНИ ГРИГОРІВНИ: РЕФЛЕКСІЯ У КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ..... 147

Відомості про авторів 151

“MARIYA GRINCHENKO” PAGE IN THE ELECTRONIC RESOURCE “OUTSTANDING EDUCATORS OF THE COUNTRY AND THE WORLD”

Abstract. The personality page «Mariya Mykolayivna Grinchenko» of the informational and bibliographic resource «Outstanding Educators of Ukraine and the World» has been presented on the web portal of V. O. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine. The main milestones of M. Grinchenko's life and the study of her cultural and educational, editorial and publishing activities by Ukrainian scientists have been highlighted.

Keywords: M. Grinchenko, educational and pedagogical activity, electronic resource.

УДК 37(091)(477.74-25)-051Акбройт

I. Ф. ПЕТРЕНКО
ORCID ID: 0000-0003-2320-6100
здобувач ступеня PhD,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне
e-mail: inna.petrenko@rshu.edu.ua

ПЕРСОНАЛІЯ ОДЕСЬКОГО ПЕДАГОГА САМУЕЛЯ АКБРОЙТА (1857–1930) З ПОЗИЦІЙ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. У публікації акцентовано увагу на тому, що зміна світоглядних парадигм зумовлює перехід вітчизняної біографічної науки від позначених ідеологічним моралізаторським спрямуванням біографій визначних діячів до створення біографій крізь призму «людських вимірів». До джерельної бази біографічного дослідження Самуеля Акбройта (1857–1930) – одеського педагога, директора єврейської школи, який випрацював і упрвадив авторську педагогічну систему, розробив і запатентував модель шкільної парти, включено статті, підручники, енциклопедичні видання, різноманітні календарі, довідкові красназвччі книги, матеріали до ювілейних і пам’ятних дат, бібліографічні посібники, епістолярій, фотодокументи.

Ключові слова: персоналія, біографічні дослідження, джерельна база, Самуель Акбройт, шкільна парта.

Осмилення минулого й виділення біографічних досліджень в окрему галузь історико-педагогічного знання, що спостерігається останні десятиліття, зумовлюють масову появу історико-педагогічних праць, присвячених життєдіяльності

педагогічних персоналій, особливо тих, які тривалий час замовчувалися або були забуті, представників тих чи інших регіонів, міст.

До таких персоналій належить постать Самуеля Акбройта (1857–1930) – одеського педагога, директора єврейської школи, який випрацював і упровадив авторську педагогічну систему, розробив і запатентував модель шкільної парти.

Зміна світоглядних парадигм зумовлює перехід вітчизняної біографічної науки від позначених ідеологічним моралізаторським спрямуванням біографій визначних діячів до створення біографій крізь призму «людських вимірів». Лише такий підхід дасть можливість на основі аналізу всіх доступних джерел об'єктивно відтворити життєвий і творчий шлях окремих персоналій.

Позаяк про С. Акбройта інформації вкрай мало, до джерельної бази біографічних досліджень ми включаємо статті, підручники, енциклопедичні видання, різноманітні календарі, довідкові краєзнавчі книги, матеріали до ювілейних і пам'ятних дат, бібліографічні посібники, епістолярій, які обов'язково містять інформацію й щодо окремих дотичних темі персоналій, фотодокументи.

Приміром, про С. Акбройта опосередковано згадується в Енциклопедії Брокгауза та Єфрона в статті про шкільну гігієну [5] й т. п.

В окремому відбитку журналу «Гігієнічний оглядач» у фондах Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського представлено доповідь педагога, директора єврейської школи в Одесі Самуеля Акбройта для Німецького товариства охорони здоров'я в Берліні в 1898 р., у якій він презентував свою педагогічну систему й детально описав парту [6].

У німецькому підручнику з гігієни «Handbuch der Schulhygiene» описано парту С. Акбройта, яку він запатентував у Швейцарії та Британії [7, с. 180–182].

У статті американського лікаря німецького походження С. А. Кнопфа міститься інформація про парту С. Акбройта у контексті профілактики туберкульозу у дітей в шкільному віці [9, с. 332].

У статті колективу норвезьких дослідників про шкільну парту аналізується й патент С. Акбройта, який зберігається в муніципальному архіві Брюсселя [8].

В ілюстрованих адресних й довідкових книгах Одеси вміщено інформацію про Одеську фабрику шкільних меблів купця 2-ї гільдії Акбройта. Як вважає київський дослідник Д. Косенко, фабрика належала брату винахідника, хоча у довідниках імена фабриканта та педагога тотожні – Сам. Говш.-Лейб. Акбройт [1, с. 257; 2, с. 449.].

Сьогодні найбільше інформації про С. Акбройта представлено в працях саме Д. Косенка, який ґрунтовно проаналізував парту педагога з огляду на гігієнічні вимоги до шкільних приміщень [3; 4].

Отож, використання сукупності, на наше переконання, дасть змогу створити цілісну біографію відомого, але мало вивченого одеського педагога Самуеля Акбройта з позицій сучасної парадигми біографічних досліджень.

Список використаних джерел

1. Vsyia Odessa, 1900 god : illyustrirovannaya adresnaya i spravochnaya kniga. Odessa, 1900. С. 257.
2. Vsyia torgovo-promyshlennaya Odessa : adresno-spravochnaya kniga na 1914 god. Odessa : Izd. Morgulisa, 1914. С. 449.

3. Косенко Д. Ю. Дизайн інтер'єру закладів середньої освіти: історичний розвиток і сучасні тенденції : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.07 «Дизайн» / Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ, 2021. 316 с.

4. Косенко Д. Ю. Самуель Акбройт: біля витоків сучасного шкільного дизайну. *Особистість митця в культурі*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 20–22 квіт. 2016 р., Херсон / Херсон. нац. техн. ун-т, Каф. дизайну. Херсон, 2016. С. 98–100.

5. Ostrovskij V. M. Shkolnaya gigiena. *Enciklopedicheskij slovar*. SPb. : F. A. Brokgauz, I. A. Efron, 1903. Т. 39а. С. 633–643.

6. Akbroit S. Mein Schulsystem und die hygienische Schulbank. *Hygienischen Rundschau*. 1898. Vol. 8, nu. 5. S. 257–264.

7. Burgerstein L., Netolitzky A. Handbuch der Schulhygiene. 2nd ed. Jena : Verl. von G. Fischer, 1902. 997 S.

8. Herman F., Van Gorp A., Simon F., Depaep M. The school desk: from concept to object. *History of Education*. 2011. Vol. 40, no. 1. P. 97–117.

9. Knopf S. A. The prevention of tuberculous disease in infancy and childhood. *Maryland Medical Journal*. 1901. Vol. 64, no. 8. P. 322–338.

UDC 37(091)(477.74-25)-051Акбройт

I. F. PETRENKO

ORCID ID: 0000-0003-2320-6100

postgraduate student,

Rivne State University for the Humanities,

Rivne

e-mail: inna.petrenko@rshu.edu.ua

THE PERSONALITY OF ODESA EDUCATOR SAMUEL AKBROIT (1857-1930) FROM THE PERSPECTIVE OF THE MODERN PARADIGM OF BIOGRAPHICAL RESEARCH

Abstract. The publication emphasises the fact that the change in worldview paradigms causes the transition of domestic biographical science from marked by ideological moralising focus biographies of prominent figures to the creation of biographies through the prism of “human dimensions”. The source base of the biographical research of Samuel Akbroit (1857–1930), an Odesa educator, and headmaster of the Jewish school, who developed and implemented his own pedagogical system, designed, and patented a model of a school desk, includes articles, textbooks, encyclopaedic editions, various calendars, reference local history books, materials for anniversaries and memorable dates, bibliographical manuals, epistolary and photographic documents.

Keywords: personality, biographical research, source base, Samuel Akbroit, school desk.

УДК 37(091)(477)-51Демков:929(03)

Х. В. СЕРЕДА

ORCID: 0000-0002-4510-7173

науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики